

CINEMIEN Film & Video Distribution

Amsteldijk 10
1074 HP Amsterdam
t. 020 - 577 6010
www.cinemien.nl
info@cinemien.nl

ABC Distribution

Kaasstraat 4
2000 Antwerpen
t. 03 - 231 0931
www.abc-distribution.be
info@abc-distribution.be

presenteren / présentent:

een film van **Erik van Zuylen**

beeldmateriaal en persmappen kunnen gedownload worden van
dossiers de presse et images peuvent être télécharger de:
www.cinemien.nl of www.abc-distribution.be
link door naar / visitez PERS en vul in / et rempliez
gebruikersnaam = 'pers', wachtwoord = 'cinemien'

**Een man die bij een bomaanslag zijn benen verliest,
ontdekt dat de vraag: 'hoe verder te leven?' zwaarder weegt
dan de vraag: 'wie is de dader?'**

Tim Boerhave, lector in de filosofie, verliest zijn benen bij een bomaanslag. Wie is de dader? Het laatste beeld voor de explosie, een beeld dat op Tim's netvlies is gebrand, is dat van een grote zwarte hond met een sardineblikje aan zijn halsband, die opsprong tegen de keukendeur.

Voor Tim is de vraag naar de dader minder urgent dan de vraag naar het waarom. Niemand heeft de aanslag opgeëist. Hij kan geen reden verzinnen waarom juist hij als doel is uitgekozen. Hij weigert aan te nemen dat hij het slachtoffer is van een stom toeval of van een misverstand; dat het pakketje domweg op het verkeerde adres is afgeleverd. Is hij gestraft voor een misdaad waar hij zich niet van bewust is?

Terwijl zijn huis wordt herbouwd, trekt hij zich met zijn gezin terug in een rustig familiehotel op een van de waddeneilanden, om bij te komen en te revalideren. Zijn vrouw Vera maakt zich zorgen omdat hij zich dag en nacht opsluit in zijn kamer. Hij is geobsedeerd bezig met het in kaart brengen van wat er op die fatale ochtend voorafging aan de explosie.

Wie is de dader? Waarom is Tim het slachtoffer? Ook Vera stelt zich die vragen en ze ontdekt dat ze niet de enige is. Iedereen die ze tegenkomt op het eiland blijkt op de een of andere manier betrokken bij het mysterie. In een kapel treft ze een merkwaardige collectie schilderijtjes aan, gemaakt om de plaatselijke Madonna te bedanken voor de wonderbare redding uit een benarde situatie. Er zijn allerlei ongelukken afgebeeld en tot haar verbazing hangt er ook een schilderij van de aanslag op haar man. Wie heeft het geschilderd? Wie heeft de opdracht gegeven? Ze overtuigt Tim ervan dat hij niet alle antwoorden in zijn kaartstelsel zal kunnen vinden en dat hij, om meer te weten te komen, nu en dan zijn kamer zal moeten verlaten.

Intussen gaat hun dochter Emma, 12 jaar oud, haar eigen gang. Ze haat het dat iedereen het over haar vader heeft. Ze hangt rond op het strand en sluit vriendschap met Jan, een jongen van haar leeftijd die om gezondheidsredenen de zee niet in mag en die het liefst boeken leest.

Er wordt een dansavond gegeven. Tim waagt zich in zijn rolstoel tussen de benen van de hotelgasten. Op de dansvloer vallen twee dansende dames op. Tim herkent in een van hen zijn

eerste geliefde, Anne. Hij vlucht en rijdt als een bezetene over de steiger naar zee. Stort hij zich in de golven? - Nee, want aan het eind van de steiger duikt een vrouw op die hem tegenhoudt, net als de Madonna op een van de schilderijtjes. Zij is Prudence, de moeder van Jan, en Tim is diep onder de indruk van haar.

Vera was lang bevriend met Anne, die samen met haar vriendin Marjorie al jaren op het eiland woont. Ze wordt uitgenodigd op de thee, maar hopen op troost of begripvolle aandacht, komt Vera bedrogen uit. Onomwonden krijgt ze te verstaan dat het haar plicht is om ervoor te zorgen dat Tim zich weer een man kan voelen en dat ze, als het haar aan fantasie ontbreekt, maar in leer moet gaan bij de lokale versierder, Van Spijk, alias kapitein Casanova.

In het huis van de dames woont nog een derde vrouw, Victoria, Anne's moeder. Ze is kort na de aanslag op Tim getroffen door een beroerte en door haar dochter in huis genomen. Ze zit in een rolstoel en spreekt niet meer. Omdat ze niet kan of omdat ze niet wil?

Tim begint rijdend in zijn invalidewagen het eiland te verkennen en krijgt plezier in de fysieke inspanning die hem dat kost. Na afloop kan hij zelfs van een drankje op het strandterras genieten zonder dat de hem omringende benen hem van zijn stuk brengen. Hij raakt in gesprek met de zoon van Prudence. Jan blijkt een wiskundig genie die zijn gevoelens voor Emma heeft uitgedrukt in een opstel over de afmetingen van het heelal.

Ineens staat de jongen op en loopt het water in. Tim probeert vergeefs hem tegen te houden: hij schreeuwt, sleurt zijn rolstoel door het zand, schuifelt als zeehond de branding in - maar hij moet machteloos toezien hoe het bleke lijfje in de golven verdwijnt. Hij wordt zich bewust van de verschrikkelijke paradox. Hij is gestraft omdat hij Jan niet heeft kunnen redden, omdat hij zijn benen kwijt is.

Wordt het mysterie opgelost? Of is het van meer belang dat Vera en Tim er in slagen helderheid te brengen in hun gevoelens voor elkaar? De existentiële vragen winnen het van de andere. Leef ik? Kan ik nog denken? Kan ik nog vrijen?

Het Mysterie van de Sardine is gebaseerd op de roman The Mysterie of the Sardine, van de Pools-Engelse schrijver Stefan Themerson, 1985.

Het Mysterie van de Sardine

Nederlands gesproken / Nederland 2005 / 104 min / Kijkwijzer: **12** / filmnummer: 714

Nederlandse theatrale distributie: Cinemien www.cinemien.nl

Belgische theatrale distributie: ABC Distribution www.abc-distribution.be

DVD uitbreng : Homescreen www.homescreen.nl www.homescreen.be

HET MYSTERIE VAN DE SARDINE - crew

Regie : Erik van Zuylen
Naar een boek van : Stefan Themerson
Camera : Maarten Kramer
Geluid : Jac Vleeshouwers
Art Director : Ben Zuydwijk
Montage : Lin Friedman
Muziek : Henk Hofstede
Producent : De Productie,
Annemiek van Gorp en René Goossens
in coproductie met VPRO televisie

Mede mogelijk gemaakt door CoBO, Stifo, Nederlands Fonds voor de Film, Rotterdams Fonds voor de Film, Thuis kopie Fonds

HET MYSTERIE VAN DE SARDINE - cast

TIM : Victor Löw
VERA : Renée Fokker
EMMA : Elske Rotteveel
JAN : Casper Smeets
PRUDENCE : Angelique de Bruijne

En ook met: Kitty Courbois, Hans Dagelet, Elske Rotteveel, Caspar Smeets, Betty Schuurman, Roos Ouwehand.

HET MYSTERIE VAN DE SARDINE – filmografie regisseur Erik van Zuylen

Erik van Zuylen (Utrecht, 1943)

- Het Mysterie van de sardine (2005)
- Hexagon (1994) (segment "Time Machine")
- Alissa in Concert (1990)
- Zzoek: De kunst van het vergeten (1987)
- De Anna (1983)
- Vooruitzichten (1981)
- Opname (1979)

- De Laatste trein (1975)

De roman *The Mystery of the Sardine* van Stefan Themerson werd gepubliceerd in 1985. In 1986 verscheen de Nederlandse vertaling onder de titel: 'Euclides was een ezel'. Het boek trof me, het is diepzinnig en speels, met glasheldere scènes die je meevoeren in een raadsel waarvan de oplossing steeds verder weg lijkt. In de film wilde ik een soortgelijke balans vinden, in situaties met een tragische maar ook een grappige kant.

Het verhaal speelt zich af in Engeland, Mallorca en Polen. Polen liet ik weg, Engeland en Mallorca heb ik beide gesitueerd in Nederland. Ik zocht locaties die tegengesteld waren in sfeer en licht. Engeland vond ik terug in een chique wijk in Rotterdam, een herenhuis aan het water, ingesloten door bomen. Juist uit dat kalme water duikt een zwarte poedel op. Aan zijn halsband draagt hij een sardineblik met een explosieve lading.

De stranden van Mallorca vertaalde ik naar de Nederlandse kust. Het werd een gedroomd eiland met duinen en strand en zo min mogelijk bomen. Ik stelde me een warme zomer voor, maar ik werd ingehaald door het Hollandse klimaat: de dagen met zon waren schaars, die met wind des te talrijker.

In 1976 heb ik Stefan Themerson voor het eerst ontmoet. Met zijn uitdagende gedichten als aanleiding maakten we samen een film over het gebruik van de taal als middel om de waarheid aan het licht te brengen, of te verhullen. Die film, 'Stefan Themerson en de taal', eindigt met een wandeling langs het strand bij Bergen aan Zee. Het was een grijze dag. Een grijze zee onder een grijze hemel en een eindeloos grijs strand. Op datzelfde strand speelt zich, in zilvergrijs licht, de laatste tragische scène van 'The Mystery of the Sardine' af.

Tim, een lector in de filosofie met een vrouw en een dochter, krijgt onverwacht bezoek, vlak voordat de hond met de bom opduikt. In de roman is dat een literatuuronderzoeker. Ik heb gekozen voor een filmconservator die een projector bij zich heeft om een fragment uit een film te vertonen. Het fragment dat we zien is afkomstig uit een avant-gardefilm van Stefan Themerson uit 1937: 'Het Avontuur van een Goede Burger'.

De conservator vraagt Tim wat een van de Poolse zinnen uit die film betekent. Tim vertaalt: 'De hemel zal niet neerstorten als je achteruit loopt'. Nog geen minuut later springt de hond met de bom tegen het raam van zijn villa op: de hemel stort neer.

Tim zal verder moeten leven als een halve man: hij is beide benen kwijt. Het huis wordt herbouwd, Tim en zijn gezin hopen de draad van hun leven weer op te pakken met een lange vakantie op een waddeneiland. Aanvankelijk houdt Tim zich schuil in het donker van zijn hotelkamer. Hij geneert zich tussen lijven in badpakken en zwembroeken. Maar zijn schaamte gaat dieper: er iets gebeurd is dat hij niet kan begrijpen en dat wil hij, als filosoof, niet aanvaarden.

Hij zal niet rusten tot hij achter de waarheid is gekomen. Maar dat zal dan wel een waarheid moeten zijn die hij kan accepteren. Toeval is geen optie. Hij wil een hoofdrol vervullen, niet een dom, toevallig slachtoffer zijn.

Hij speurt naar een patroon in alle kleine incidenten die op die rampzalige ochtend plaats vonden, voorafgaand aan de komst van de hond. Hij legt een en ander vast in een kaartstelsel, zoals hij dat gewend is bij zijn filosofische onderzoeken. Hij verliest zich steeds meer in details, elke oplossing leidt tot een nieuw mysterie.

Wanneer Tim het tusschenland aandurft om de hotelkamer te verlaten en zich aan het daglicht bloot te stellen, verschijnt hij in een sportieve outfit die doet denken aan wat hij droeg in de eerste scènes. Aan zijn rolstoel is een handbike gekoppeld, voorzien van zeven versnellingen. Met deze sportieve combinatie laat hij elke gemiddelde toerfietser achter zich. Hij vermijdt het strand, hij zoekt het landinwaarts. De mensen die hij ontmoet, wekken allen de indruk iets met zijn zaak te maken te hebben.

Deze nieuwe indrukken beïnvloeden Tims visie op de samenhang van de gebeurtenissen. Hij begint nieuwe verbanden te zien, en ook aanwijzingen dat hij misschien zelf niet zo onschuldig is als hij steeds heeft gedacht. Zijn eigen ongeluk, de 'Oerknal', blijft echter het middelpunt van de wereld die hij om zich heen heeft opgetrokken, en waarin hij zich opsluit.

Dan raakt Tim opnieuw betrokken bij een tragisch incident. Hij ontmoet een 12-jarige jongen, een wiskundig genie met een zwakke gezondheid. Tim heeft het gevoel een verwante ziel te hebben gevonden. Maar de jongen loopt de zee in en verdrinkt, zonder dat Tim hem te hulp kan schieten, want hij mist immers zijn benen. Tim beseft zijn onmacht en de wrede ironie van het lot. Dit nieuwe verlies valt hem zwaarder dan wat hem zelf is overkomen. Voortaan zal niet zijn eigen dood het centrum van zijn wereld zijn, maar de dood van de jongen.

Tims personage en zijn kijk op de wereld bepalen grotendeels de stijl van de film. Maar de kijker kan zijn emoties en reacties gemakkelijker delen met een tweede personage, met Tims vrouw Vera. Zij staat met beide benen op grond, is direct, praktisch. Wij voelen mee met haar schaamte als de vrouw van een man zonder benen. Wij delen haar verontwaardiging als haar vriendinnen suggereren dat ze een minnaar moet nemen. En we begrijpen dat haar gevoelens voor Tim zuiver blijven, ook als ze zich genoodzaakt ziet om met een andere man te experimenteren.

Januari 2005, Erik van Zuylen.